

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/2851
Toplantı Tarihi/Sayısı : 8.5.2024/41
Karar Numarası : 2024/446
Başvuran : N. G.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Orman Genel Müdürlüğü
Muhatap Adres : Beştepe Mah. Söğütözü Cad. No:8/1 Yenimahalle/Ankara

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın kadın olmasından dolayı arıcılık hibe programında değerlendirme dışı bırakılması nedeniyle cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) 2017 yılı Çoruh Nehri Havzası Rehabilitasyon Projesinde (ÇNRHP) çalışma programına alınan ... Köyünde arıcılık hibe programı kapsamında eğitime katılan ve başarılı olan kişilere karşılıksız kredi verileceğinin açıklandığını,

b. Söz konusu eğitimde başarılı olduğunu ve 79 puanla üçüncü sırada asil olarak arıcılık hibesi almaya hak kazandığını,

c. Yapılan inceleme neticesinde, 7022 sayılı Orman Köylülerinin Desteklenmesine Ait Tamim'in (Tamim) 2'nci maddesinin "... *Ekonomik maksatlı krediler, Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen konular haricinde her aileden yalnız bir kişiye verilir. Baba vefat etmiş ise, ailenin diğer fertlerinden birisine kredi verilebilir ...*" hükmü uyarınca seçim kriterlerine uymadığı gerekçesiyle değerlendirme dışı bırakıldığını,

ç. Tamim'in 2'nci maddesinin kocası hayatta olan kadının söz konusu hibe programından faydalanmasını engellediğini,

d. Söz konusu Tamim hükmünün eşitlik ilkesine açıkça aykırı olduğunu ve buna dayanarak alınan kararların kadınlara yönelik ayrımcılığa neden olduğunu iddia etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

3. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kanun önünde eşitlik*" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde*

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

4. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesi şöyledir:

“(1) Bu Kanunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun kurulması, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esasların düzenlenmesidir.”

5. 6701 sayılı Kanun'un “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür...”

6. Mezkûr Kanun'un “Kurumun görevleri” başlıklı 9'uncu maddesi şöyledir:

“(1) Kurumun görevleri şunlardır: f) İnsan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek ... i) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek ...”

7. Kanun'un “Başvurular” başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

“(1) Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir ... (4) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz ... (9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Başvurunun konusu" başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, din, dil, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri başvurunun konusunu oluşturur.”

9. Mezkûr Yönetmelik'in "Başvuru konusu teşkil etmeyecek işlem ve kararlar" başlıklı 40'inci maddesi şöyledir:

"Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz.”

10. Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesi şöyledir:

“(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, ... (ç) Yargı organlarında görülmekte

olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı ... yönlerinden incelenir."

11. Yönetmelik'in "*Gereçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) *Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.* (2) *Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TIHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

13. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

14. Somut olayda başvuran, ÇNRHP kapsamında düzenlenen arıcılık hibe programında eğitime katıldığını ve başarılı olarak hibe almaya hak kazandığını ancak 7022 sayılı Tamim'in 2'nci maddesi gereğince değerlendirme dışı bırakıldığını, ailede babanın (kocanın) sağ olması halinde kadının hibeden yararlanma imkanının olmadığını belirtmiş ve cinsiyeti nedeniyle ayrımcı muameleyle maruz kaldığını iddia etmiştir.

15. Başvuranın değerlendirme dışı bırakılmasına yol açan 7022 numaralı Tamim'in "*Destekleme Çalışmaları*" bölümünün "*Tespit İşlemlerinde Dikkat Edilecek Hususlar*" başlıklı 2'nci maddesi her ne kadar 28/4/2018 tarihli ve 08 sayılı Makam Olur'u ile değişikliğe uğramışsa da somut uyuşmazlığın gerçekleştiği tarihteki hali şu şekildedir: "... *Ekonomik maksatlı krediler, Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen konular haricinde her aileden yalnız bir kişiye verilir. Baba vefat etmiş ise, ailenin diğer fertlerinden birisine kredi verilebilir ...*".

16. Başvuran, söz konusu hükmün ayrımcı nitelikte olduğundan bahisle Kamu Denetçiliği Kurumuna (KDK) başvurmuş olup KDK tarafından ilgili hükmün Tamim'den çıkarılması yönünde tavsiye kararı verilmiştir. Muhatap, tavsiye kararı gereğince Tamim'in dayanağı olan Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelikte "*Orman köylerinde yaşayan hane halkı reislerine verilen kredi*" şeklinde tanımlanan "*Ferdi Kredi*"'yi, 22/7/2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle "*Orman köylerinde yaşayan her aileden yalnız bir kişiye verilen kredi*" olacak şekilde düzenleyerek 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile uyumlu hale getirmiştir. Başvuruya konu Tamim hükmü ise ilk etapta bütçe kısıtı ileri sürülerek değiştirilmemişse de 28/4/2018 tarihinde muhatap tarafından ilgili değişikliklerin yapıldığı görülmüş olup söz konusu hükmün 28/4/2018 tarihli ve 08 sayılı Makam Olur'u ile değişik hali "... *Desteklemeler, Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen mikrokredi haricinde her hanede sadece bir*

kişiyeye verilir. Aynı hanede oturan aileden anne, baba veya bekar olan reşit çocuklardan birisine verilebilir ..." şeklindedir.

17. Bu kapsamda başvuran, ayrımcı muameleye uğradığı iddiasıyla birlikte söz konusu muameleden kaynaklanan zararının tazmin edilmesini ve muhatap OGM aleyhinde idari para cezasına hükmedilmesini talep etmiş olup değerlendirme ilk olarak başvuranın tazminat talebi yönünden yapılacaktır.

18. Başvuran, şikayet konusu muameleden kaynaklanan elem, üzüntü ve üretimden uzaklaşması sonucu mahrum kalınan kâr sebebiyle kendi lehine maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir. Her ne kadar başvuru dilekçesinde tazminata hükmedilmesi istenmişse de bu talebin Danıştay 10'uncu Dairesi önünde görülen 2017/... Esas numarası ile kayıtlı davada da talep edildiği anlaşılmıştır. Bahse konu davada ayrıca ilgili Tamim hükmünün eşitlik ilkesine aykırı olduğu öne sürülmüş ve ayrımcılık yasağı hususu dile getirilmiştir. Bu doğrultuda, başvuranın cinsiyet ayrımcılığı hakkındaki iddialarının ve buna ilişkin tazminat talebinin yargı organları önünde ileri sürüldüğü tespit edilmiştir.

19. Anayasa'nın 9'uncu ve 138'inci maddelerinde; yargı yetkisinin münhasıran mahkemelerde olduğu ve bu yetkinin kullanılmasıyla ilgili hiçbir organ, makam, merci veya kişinin mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı hüküm altına alınmıştır.

20. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 17'nci maddesinde ise yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemlerin başvuru konusu olamayacağı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te ise yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler ile yargı organlarında görülmekte olan uyuşmazlıkların inceleme konusu olamayacağı düzenlenmiştir. Bu kapsamda, başvuran tarafından ileri sürülen ayrımcılık iddiasının yargı organlarında görülmekte olan bir uyuşmazlığa ilişkin olduğu; bu iddialardan kaynaklanan tazminat talebinin ise yargı organlarında görülmekle birlikte Kurumun görev alanı dışında kaldığı değerlendirilmektedir.

21. İncelenmesi gereken diğer bir husus ise idari para cezasına ilişkindir. 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun "*Soruşturma zamanaşımı*" başlıklı 20'nci maddesi, "(1) *Soruşturma zamanaşımının dolması halinde kabahatten dolayı kişi hakkında idarî para cezasına karar verilemez. (2) Soruşturma zamanaşımı süresi; a) Yüzbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde beş, b) Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde dört, c) Ellibin Türk Lirasından az idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde üç, yıldır ... (4) Zamanaşımı süresi, kabahate ilişkin tanımdaki fiilin işlenmesiyle veya neticenin gerçekleşmesiyle işlemeye başlar ...*" şeklindedir. Bu minvalde, öncelikle somut uyuşmazlığa konu olan ve başvuranın değerlendirme dışı bırakılması ile sonuçlanan fiilin gerçekleştiği tarihin tespit edilmesi gerekmektedir.

22. Dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler incelendiğinde başvuranın, muhatap tarafından ... Köyü Muhtarlığına gönderilen 20/4/2017 tarihli ve "*Hak Sahipliği Tesbit İşlemleri*" konulu yazı ile değerlendirme dışı bırakıldığı ve yazı ekinde arıcılık hibe programı tespit tutanağının tebliğ edildiği anlaşılmış olup kabahate ilişkin soruşturma zamanaşımının söz konusu yazının düzenlendiği 20/4/2017 tarihinde başlamış olduğu ve Kurumumuza başvuru tarihi itibarıyla üzerinden yaklaşık 7 yıl geçtiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda, somut olayda soruşturma zamanaşımı gerçekleştiğinden muhatap aleyhinde idari para cezasına hükmedilmesi mümkün görülmemektedir.

23. Sonuç itibarıyla, dosya mevcudunda yer alan bilgi ve belgeler, yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ile birlikte ele alındığında; ayrımcılık iddiasının ve ayrımcı muameleden kaynaklandığı iddia edilen tazminat talebinin münhasıran yargılama yapma görevini haiz mahkemeler önünde ileri sürüldüğü, tazminat talebinin Kurumun görev alanı dışında kaldığı, başvuranın talebine karşın muhatap hakkında idari para cezasına hükmedilmesinin, Kabahatler Kanunu'nun 20'nci maddesinde düzenlenen soruşturma zamanaşımının gerçekleşmesi sebebiyle mümkün olmadığı değerlendirilmiş; bu doğrultuda, 6701 sayılı Kanun'un 17'nci

maddesinin dördüncü fıkrası ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 40'ıncı ve 48'inci maddeleri gereği başvuru konusu teşkil etmeyecek işlemler arasında yer alan başvurunun inceleme şartlarını taşımadığı ve bu nedenle Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın başvurana tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

8/5/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye